

Dom David Knowles, *The Religious Orders in England*, Volume III: *The Tudor Age*, Cambridge 1959, s. 522.

Praca powyższa stanowi ostatni tom serii prac tegoż autora poświęconych monastycyzmowi angielskiemu (*The Monastic Order in England*, 943—1216; *The Religious Orders in England*, I, 1216—1340; II, *The End of the Middle Ages*). Dotyczy ona końcowego okresu życia zakonnego na terenie Anglii. oraz procesu jego likwidacji. Część pierwsza pracy jest poświęcona charakterystyce życia monastycznego w początkach XVI w., a więc w okresie poprzedzającym jego rozwiązanie. W specjalnym rozdziale omawia tu autor różne przejawy działalności mnichów: w zakresie muzyki i śpiewu kościelnego, budownictwa i drukarstwa. Dużo uwagi poświęca on też wybitniejszym osobistościom zakonnym, takim jak William Selling, Richard Kidderminster, John Islip czy William More. W dalszych częściach pracy autor kreśli zwięźle zmianę klimatu religijnego w Anglii, dokonującą się na przełomie XV/XVI w. pod wpływem rozwijającego się humanizmu, po czym przechodzi do obszerniejszego przedstawienia procesu rozwiązania i kasaty poszczególnych zakonów. Próba restauracji monastycyzmu podjęta za rządów Marii stanowi końcowy przedmiot rozważań autora. Dzieło zamyka epilog, zawierający krótką charakterystykę zasadniczych linii rozwojowych monastycyzmu angielskiego na przestrzeni sześciu wieków.

Eugeniusz Wiśniowski

Repertorium rerum Polonicarum ex Archivo Orsini in Archivo Capitolineo Romae, I pars coll. Wanda Wyhowska De Andreis. Romae 1961, s. XVIII, 162, tabl. 29. Elementa ad Fontium Editiones 3.

Trzeci z kolei tom wydawanej przez Polski Instytut Historyczny w Rzymie serii *Elementa ad Fontium Editiones*, zawierający polonica z archiwum rodowego Orsinich, powinien zainteresować przede wszystkim historyków zajmujących się XVII wiekiem. Chociaż bowiem Archiwum Orsinich zawiera materiały dotyczące Polski z okresu od 1565 do 1787 roku, to jednak olbrzymia ich większość odnosi się do lat 1647—1676 i wiąże się z działalnością kardynała Virginio Orsini, który przez prawie 30 lat był protektorem Polski. Mianowany na to stanowisko przez Władysława IV w 1647 roku, był później zatwierdzony przez jego następców Jana Kazimierza, Michała Korybuta i Jana III, których interesy reprezentował u czterech kolejnych papieży: Aleksandra VII, Klemensa IX, Klemensa X i Innocentego XI.

W związku z działalnością kardynała-protektora zachowała się obszerna korespondencja z Polską. Ponadto w archiwum znalazły się kopie pism i dokumentów dotyczących spraw, w których miał interweniować oraz poufne relacje z Polski przysyłane przez agentów. Materiał ten dotyczy

głównie spraw kościelnych i politycznych, a tylko w małym stopniu szczegółów obyczajowych. Polonica niezwiązane z osobą Virginio Orsini stanowią głównie listy konwencjonalne, zawierające różnego rodzaju gratulacje, życzenia świąteczne, kondolencje i podziękowania.

Omawiane repertorium nie objęło całości poloniców z Archiwum Orsinich. Część zbiorów nie jest jeszcze uporządkowana, a stanowi ją kilkadziesiąt tek korespondencji V. Orsiniego oraz kilkanaście tomów brulionów i odpisów jego listów. Jest to materiał dla uzyskania pełnego obrazu tym ważniejszy, że opublikowane repertorium zawiera w zasadzie tylko materiały i listy, które przychodziły do Orsiniego, a nie zawiera listów przez niego wysyłanych.

W. Wyhowska zestawiała spis poloniców z czterech następujących działów archiwum: 1. Corrispondenza Diplomatica della Casa Orsini con la Polonia, 2. Miscellanea, Avvisi di Spagna, Portogallo e Polonia, 3. Avvisi Manoscritti e a Stampa D'Italia, Francia, Spagna, Germania, Polonia ecc., 4. Pergamene. Łącznie repertorium obejmuje 1153 pozycje, przy czym najwięcej ich pochodzi z działu pierwszego (835), a najmniej z czwartego (6 dokumentów). Całość uzupełniają fotokopie wybranych rękopisów, indeks osób i miejscowości oraz indeks chronologiczny rękopisów.

Wiesław Müller

SPIS TREŚCI:

ROZPRAWY

Jerzy Kłoczowski, Rozwój i problematyka badań nad geografją historyczną Kościoła katolickiego	5
Czesław Deptuła, Dwie fundacje klasztoru norbertańskiego w Krzyżanowicach	95
Józef Szymański, Czas powstania kościoła w Wojniczu i benedyktyjni tynieccy	125
Stanisław Litak, Siedlce przed lokacją	147
Ewa Jabłońska-Deptuła, Powstanie zgromadzenia niepokalank i jego społeczne oblicze	163

PRZEGLĄDY I RECENZJE

Marzena Pollakówna, Geografia religii w oczach geografa*	193
Ewa Jabłońska-Deptuła, Z problemów metody socjologicznej w badaniach nad historią szkolnictwa	198
Wiesław Müller, Inwentaryzacja dokumentów papieskich od Innocentego III do Marcina V (wyłącznie)	202